

Pandemi Sürecinde Toplumun Hemşirelik İmajı ve İlişkili Faktörlerin Belirlenmesi: Kesitsel Araştırma

Determination of Society's Nursing Image and Related Factors During the Pandemic: Cross-Sectional Research

¹Selver BEZGİN^a, ²Gamze SOYCAN^b

^aVan Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği, AD, Van, Türkiye

^bVan Yüzüncü Yıl Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Biyometri ve Genetik AD, Van, Türkiye

ÖZET Amaç: Bu çalışma, koronavirüs hastalığı-2019 pandemi sürecinde toplumun hemşirelik imajının ve ilişkili faktörlerin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirildi. **Gereç ve Yöntemler:** Kesitsel tipte olan çalışma, 980 birey üzerinde yapıldı. Çalışmanın verileri, 16.07.2021-12.10.2021 tarihleri arasında "Anket Formu" ve "Hemşirelik İmajı Ölçeği" kullanılarak Google Forms ile toplandı. Verilerin değerlendirilmesinde ikili gruplarda bağımsız gruplar t-testi, 3 ve üzeri gruplarda tek yönlü varyans analizi ve Pearson korelasyon analizi kullanıldı. **Bulgular:** Çalışmada katılımcıların "Hemşirelik İmajı Ölçeği" toplam puan ortalamalarının 67,24±7,607 olduğu, katılımcıların %70,3'ünün pandemi sürecinin, hemşireliğe bakış açısını olumlu etkilediğini ifade ettikleri belirlendi. Yapılan analizlerde, pandemi sürecinde hemşirelik mesleğine bakış açılarının değişmesinde etkili olan faktörlerin medya (%35,3), şahit oldukları örnekler (%25,9) ve hemşire yakınlarının (%17,3) olduğunu söyleyen katılımcıların "Hemşirelik İmajı Ölçeği" puan ortalamaları, çevrelerinin (%18,4) ve diğer nedenlerin (%3,1) etkili olduğunu söyleyenlerin puan ortalamalarından anlamlı derecede yüksek (p<0,05). Ölçeğin toplam puan ortalaması ile cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi ve meslek değişkenleri arasında anlamlı bir fark bulunmadı (p>0,05). Ancak ölçeğin alt boyutları olan "mesleki ve eğitsel nitelikler", "genel görünüm" ve "iletişim" alt boyutları ile ayrı ayrı cinsiyet, eğitim düzeyi arasında anlamlı bir farklılık tespit edildi (p<0,05). **Sonuç:** Katılımcıların hemşirelik imajının olumlu olduğu ve hemşirelik mesleğine bakış açılarının değişmesinde medya, bir hemşire yakınının olması ve şahit olunan örneklerin etkili olduğu söylenebilir.

ABSTRACT Objective: This study was carried out to determine the society's image of nursing and related factors during the coronavirus disease-2019 pandemic period. **Material and Methods:** The cross-sectional study was conducted on 980 individuals. The data of the study was collected with Google Forms using the "Survey Form" and "Nursing Image Scale" between 16.07.2021-12.10.2021. In the evaluation of the data, independent groups t-test was used in groups of two, and one-way analysis of variance and Pearson correlation analysis were used in groups of three or more. **Results:** In the study, it was determined that the participants' "Nursing Image Scale" total score average was 67.24±7.607, and 70.3% of the participants stated that the pandemic process had a positive impact on their perspective on nursing. In the analyses, the "Nursing Image Scale" score averages of the participants who said that the factors that were effective in changing their perspectives on the nursing profession during the pandemic period were the media (35.3%), the examples they witnessed (25.9%), and have relatives nurses (17.3%) were significantly higher than the score averages of those who said that their environment (18.4%) and other reasons (3.1%) were effective (p<0.05). There was no significant difference between the total score average of the scale and gender, age, education level and occupation variables (p>0.05). However, a significant difference was detected between the subdimensions of the scale, "occupational and educational qualities", "general view" and "communication", as well as gender and education level (p<0.05). **Conclusion:** It can be said that the participants' image of nursing was positive and that the media, having a nurse relative and the examples they witnessed were effective in changing their perspectives on the nursing profession.

Anahtar Kelimeler: Hemşirelik; imaj; toplum; COVID-19; pandemi

Keywords: Nursing; image; society; COVID-19; pandemic

Correspondence: Selver BEZGİN

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği, AD, Van, Türkiye

E-mail: renginselver@hotmail.com

Peer review under responsibility of Türkiye Klinikleri Journal of Nursing Sciences.

Received: 06 Dec 2023

Received in revised form: 31 Aug 2024

Accepted: 06 Sep 2024

Available online: 20 Sep 2024

2146-8893 / Copyright © 2024 by Türkiye Klinikleri. This is an open access article under the CC BY-NC-ND license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

Toplumun hemşirelik imajı, hemşirelik mesleğinin toplum tarafından nasıl değerlendirildiği ile ilgilidir.¹ Toplumdaki hemşirelik imajının, bireylerin mesleği tercih etme, mesleğe teşvik etme, hemşirelerin mesleğine devam etmesi ve mesleğini severek yapması gibi faktörler üzerinde önemli etkileri vardır.²⁻⁵ Literatürde toplumun hemşirelik imajının düşük olması, aynı zamanda hasta ve yakınlarının hemşireler ile olan iletişimini de etkilediği belirtilmiştir. Hemşirelik imajı düşük olan toplumlarda hasta ve yakınlarının hemşirelere karşı kötü muamelede buldukları hatta hemşirelere şiddet uyguladıkları bazı çalışmalarda ifade edilmektedir. Hasta ve hemşire arasındaki bu ilişki, sağlık sonucunu ve her iki tarafın da memnuniyetini etkilemektedir.^{6,7}

Dünya Sağlık Örgütü, çalışan hemşire ve ebe sayısının yeterli olmadığını, hemşire ve ebe ihtiyacının giderek artacağını belirterek, hemşirelik mesleğinin imajının yükseltilmesinin ve mesleğe teşvik edilmesinin öneminden bahsetmiştir.⁸ Türkiye’de 200.000’e yakın hemşire çalışmakta olup, Türkiye’de 1.000 kişiye düşen hemşire sayısının 2 olduğu belirtilmiştir.⁹ Bununla birlikte İtalya, Hollanda, İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri gibi gelişmiş ülkelerde ise 1.000 nüfusa düşen hemşire sayısının, 5-10 arasında değiştiği bildirilmiştir.¹⁰

Hemşireler, koronavirüs hastalığı-2019 [coronavirus disease-2019 (COVID-19)] salgınıyla mücadelede en önde gelen kurtarma iş gücünü oluşturmuştur. Araştırmalar, hemşirelerin salgın sırasında enfeksiyon önleme, enfeksiyonu kontrol altına alma ve enfeksiyon sürveyansı dâhil olmak üzere enfeksiyon yönetiminde en önemli rolü oynadığını bildirmiştir.^{11,12} Bununla birlikte ülkelerde nüfus başına düşen hemşire sayılarının çok az olmasına rağmen hemşirelerin pandemi sürecini özverili bir şekilde yönetmiştir.^{13,14} Ancak diğer taraftan hemşirelerin, bu süreçte ne kadar tükenmişlik yaşadığı ve ruhsal sorunlarla karşı karşıya kaldıkları da göz ardı edilmemelidir.¹⁴ Uluslararası Hemşireler Konseyi tarafından 2020 yılında yayımlanan raporda, 1.097 hemşirenin COVID-19’dan öldüğünü ve gerçek rakamların bu rakamların ötesinde olabileceği bildirilmiştir.⁵

COVID-19’un küresel, ulusal ve topluluklar, aileler ve her bir birey için yarattığı yoğun zorluklar ve

ıstırap, medyanın yoğun ilgisini çekmiş ve aynı zamanda hemşirelerin COVID-19 müdahalesine önemli katkısı da göz önüne serilmiştir. Dünyanın her yerinde hemşireler için takdir, şükran ve hatta sevgi dolu mesajlar ile bir kamuoyu patlaması olmuştur. Bu hemşireleri, doktorlardan sonra ikincil rolde ve doktorların “yardımcıları” gibi gören olumsuz klişeleri yansıtan önceki medya haberlerinden çok farklı bir hemşirelik tasviriydi. COVID-19’dan önce toplumun çoğunluğu, kendileri hasta olmadıkça veya tedavi gören bir aile/arkadaşla yakın temas hâlinde olmadıkça, hemşirelerin gerçekte ne yaptıkları konusunda çok az farkındalığa sahipti.^{15,16} Pandemi ile birlikte toplumun hemşirelik imajının, hemşirelik mesleği açısından ne kadar önemli olduğu daha net bir şekilde anlaşılmıştır. Literatürde toplumda, hemşirelik imajının beklenen düzeye ulaşabilmesi için öncelikle toplumun hemşirelik imajının belirlenmesi gerektiği ifade edilmektedir.²

Bu çalışma, COVID-19 pandemi sürecinde toplumun hemşirelik imajının ve ilişkili faktörlerin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirildi.

Çalışma Soruları

1. Pandemi sürecinde; katılımcıların, hemşirelik imajına yönelik algıları nasıldır?

2. Pandemi sürecinde; katılımcıların algıladıkları hemşirelik imajı ile tanımlayıcı özellikleri arasında anlamlı fark var mıdır?

GEREÇ VE YÖNTEMLER

ÇALIŞMANIN TASARIMI

Çalışma, kesitsel bir çalışma olarak tasarlandı.

ÇALIŞMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ

Çalışmanın evrenini Türkiye’de yaşayan bireyler; örneklemini, çevrim içi ulaşılan 1.017 birey oluşturdu. Katılımcılardan 37’sinin hemşire olması nedeni ile anketi geçersiz sayıldı ve 980 katılımcı çalışmaya dâhil edildi. Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre Türkiye nüfusu 2021 yılı için 84 milyon 680 bin 273 kişidir.¹⁷ Belirli sayıdaki bir evrenden örneklem büyüklüğünün hesaplanmasına ilişkin formül kullanıldı. Buna göre evrendeki birey sayısı 8.468.0273 olduğunda örneklem büyüklüğünün 385 (p=0,5 q=0,5 için

örnekleme hatasının $\alpha=0,05$ anlamlılık düzeyinde $d=\pm 0,05$ olduğu belirlendi.¹⁸ Sonuç olarak çalışmaya dâhil edilme kriterlerini karşılayan gönüllü 980 kişi çalışmanın örneklemini oluşturdu. “Post hoc” power (güç) analizi G*Power programı ile yapılmıştır. 980 kişi ile tamamlanan çalışmanın güç analizi, Tip hata miktarı 0,05, $\alpha=0,05$ anlamlılık düzeyinde ve etki büyüklüğü $d=0,25$ olarak hesaplanmasıyla, testlerde puanlar arasında anlamlı bir ilişki durumuna bakılan çalışmada testin gücü, power $(1-\beta \text{ hata})=1.0000000$ (%100) olarak hesaplanmıştır.

Çalışmada Dâhil Edilme ve Dışlanma Kriterleri

Türkiye’de yaşıyor olma, eğitim düzeyinin okuryazar ve üzeri olması, 18 yaşını doldurmuş olma ve çalışmaya katılmaya gönüllü olma çalışmaya dâhil edilme kriterleri olup hemşirelik öğrencisi veya hemşire olma dışlanma kriterleri arasındaydı.

VERİ TOPLAMA YÖNTEMİ VE ARAÇLARI

Araştırmanın verileri, 16.07.2021-12.10.2021 tarihleri arasında Google Formlarda (Google, ABD) oluşturulan anket formu ile toplandı. Sosyal medya üzerinden katılımcılara kartopu yöntemi ile ulaşıldı. Veri toplama aracı olarak “Anket Formu” ve “Hemşirelik İmajı Ölçeği (HİÖ)” kullanıldı.

Anket Formu: Anket Formunda katılımcıların; yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi gibi sosyodemografik özellikleri ve pandemi sürecinde hemşirelik mesleğine yönelik görüşleri yer almaktadır.

HİÖ: Ölçek, Özsoy tarafından anket formu şeklinde geliştirilmiş ve Çınar ve Demir tarafından ölçek hâline getirilmiştir. Ölçekte bireylerin hemşirelik mesleği imajına yönelik görüşlerini içeren 28 maddede ve “genel görünüm” (7 madde), “iletişim” (6 madde) ve “mesleki ve eğitimsel nitelikler” (15 madde) olmak üzere 3 alt boyut bulunmaktadır. Top-

lumdaki kişilerin hemşirelik imajını belirlemek için kullanılan ifadeler “Katılıyorum” (3 puan), “Kısmen katılıyorum” (2 puan), “Katılmıyorum” (1 puan) şeklinde puanlanmaktadır. Üçlü Likert tipi hazırlanan bu ölçekten alınabilecek en düşük puan 28, en yüksek puan 84’tür. Toplam puanın yükselmesi hemşirelik imajının olumlu olduğunu göstermektedir. Ölçeğin Cronbach alfa katsayısı 0,81’dir.¹⁹

VERİLERİN ANALİZİ

Bu bölümde çalışmada elde edilen verilerin SPSS v.23 (IBM, ABD) programı kullanılarak yapılan istatistiksel analiz sonuçları verilmiştir.

Tablo 1’de çalışmada kullanılan HİÖ ve alt boyutlarına ait çarpıklık ve basıklık değerleri verilmiştir. Verilen normal dağılıp dağılmadığının belirlemek için ilk olarak Kolmogorov-Smirnov analizi yapıldı ve analiz sonucunda verilerin normal dağılmadığı tespit edildi ($p<0,05$). Ancak örneklem sayısının 50’den büyük olması ve skewness (çarpıklık) ve kurtosis (basıklık) değerlerinin -1,5 ile +1,5 arasında olması durumunda verinin normal dağıldığı kabul edilebilir olduğu belirtilmektedir.²⁰ Tablo 1’e bakıldığında ölçeğin ve alt boyutlarının çarpıklık ve basıklık değerleri -1,5 ile +1,5 arasında olup, normal dağılıma sahip olduğu kabul edildi. Bu sonuca göre ikili gruplarda bağımsız gruplar t-testi, 3 ve üzeri gruplarda tek yönlü varyans analizi ve ilişkiyi belirlemek için Pearson korelasyon analizi yapıldı.

ÇALIŞMANIN ETİK YÖNÜ

Bu çalışma Helsinki Deklarasyonu prensiplerine uygun olarak yapıldı. Çalışmaya başlanmadan önce Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulundan (tarih: 09 Temmuz 2021, no: 2021/08-11) ve ölçek sahibinden onay alındı. Çevrimiçi çalışmanın başlangıcında anketin

TABLO 1: HİÖ ve alt boyutlarına ait normallik ve güvenilirlik analizi sonuçları.

	Madde sayısı	Skewness (Çarpıklık)	Kurtosis (Basıklık)	Güvenirlilik katsayısı (α)
Genel görünüm	7	-0,027	0,002	0,527
İletişim	6	-0,469	-0,522	0,871
Mesleki ve eğitsel nitelikler	15	-0,596	0,392	0,748
HİÖ toplamı	28	-0,492	0,043	0,830

HİÖ: Hemşirelik İmajı Ölçeği.

ön yüzünde yer alan bilgilendirilmiş onam formu aracılığıyla araştırma hakkında gerekli açıklamalar yapılmış ve katılmayı kabul eden katılımcılardan onam alınmıştır.

BULGULAR

Tablo 2’de araştırmaya katılan bireylerin sosyodemografik özellikleri görülmektedir. Tabloya göre, araştırmaya katılanların %66’sı (647) kadın, %34’ü (333) erkektir. Katılımcıların %42,4’ü (416) 18-25 yaş aralığında, %15,9’u (156) 26-33 yaş aralığında, %15,6’sı (153) 34-41 yaş aralığında ve %26’sı (255) 42 yaş ve üzerindedir. Bireylerin %8,1’i (79) okuryazar, %12,3’ü (121) ilkokul, %26,9’u (264) ortaokul/lise, %52,7’si (516) lisans ve üzeri mezundur. Katılımcıların %5,1’i (50) işsiz, %7,1’i (70) işçi, %26,3’ü (258) memur, %16,6’sı (163) serbest meslek ve %44,8’i (439) diğer meslek gruplarında çalışmaktadır. Araştırmaya katılan bireylerin %70,3’ü (689)

pandemi sürecinin hemşireliğe olan bakış açılarını olumlu etkilediğini, %14,2’si (139) bakış açılarını olumsuz etkilediğini ve %15,5’i (152) bu konu hakkında kararsız olduğunu belirtmiştir. Pandemi sürecinde hemşirelik mesleğine bakış açısının değişmesine neden olan duruma bakıldığında, bireylerin %35,3’ü (346) medyanın etkisinin, %17,3’ü (170) hemşire yakınlarının etkisinin, %18,4’ü (180) çevrenin etkisinin, %25,9’u (254) şahit oldukları örneklerin etkisinin ve %3,1’i (30) diğer nedenlerin etkisinin olduğunu belirtmişlerdir. Son olarak araştırmaya katılan bireylerin yaş ortalaması $32,89 \pm 12,977$ şeklindedir.

Tablo 3’te araştırmaya katılan bireylerin HİÖ ve alt boyutlarından aldıkları minimum, maksimum, ortalama puanlar ile standart sapma değerleri verilmiştir. HİÖ’nün toplam puan ortalamasının $67,24 \pm 7,607$, “genel görünüm” alt boyutunun puan ortalamasının $15,72 \pm 2,199$, “iletişim” alt boyutunun puan ortala-

TABLO 2: Katılımcıların tanımlayıcı özellikleri (n=980).

Değişkenler		n	%
Cinsiyet	Kadın	647	66,0
	Erkek	333	34,0
Yaş	18-25	416	42,4
	26-33	156	15,9
	34-41	153	15,6
	42 yaş ve üzeri	255	26,0
Eğitim düzeyi	Okuryazar	79	8,1
	İlkokul	121	12,3
	Ortaokul-lise	264	26,9
	Lisans ve üzeri	516	52,7
Meslek	İşsiz	50	5,1
	İşçi	70	7,1
	Memur	258	26,3
	Serbest meslek	163	16,6
	Diğer	439	44,8
Pandemi süreci, hemşireliğe bakış açınızı nasıl etkiledi?	Olumlu	689	70,3
	Olumsuz	139	14,2
	Kararsızım	152	15,5
Pandemi sürecinde hemşirelik mesleğine bakış açınız değişti ise değiştiren ne oldu?	Medya	346	35,3
	Hemşire yakınlarım	170	17,3
	Çevre	180	18,4
	Şahit olunan örnekler	254	25,9
	Diğer	30	3,1
Yaş ($\bar{X} \pm SS$)		32,89 \pm 12,977	
Toplam		980	100,0

*Şahit olunan örnekler: Hemşirelerin pandemi sürecinde hizmet verirken tanık olunması; SS: Standart sapma.

TABLO 3: HİÖ ve alt boyutlarından elde edilen minimum, maksimum, ortalama ve standart sapma değerleri.

	Minimum	Maksimum	Ortalama	SS	Ölçeğin puan aralığı
Genel görünüm	7	21	15,72	2,199	7-21
İletişim	6	18	14,20	3,138	6-18
Mesleki ve eğitsel nitelikler	18	45	37,31	4,715	15-45
HİÖ toplamı	38	83	67,24	7,607	28-84

HİÖ: Hemşirelik İmajı Ölçeği; SS: Standart sapma.

masının $14,20 \pm 3,138$ ve “mesleki ve eğitsel nitelikler” alt boyutunun puan ortalamasının $37,31 \pm 4,715$ olduğu tespit edildi.

Tablo 4’te araştırmaya katılan bireylerin demografik özelliklerine göre HİÖ ve alt boyutlarının puan ortalamalarının karşılaştırılmasına yönelik yapılan analiz sonuçları verilmiştir.

Yapılan analiz sonuçlarına göre pandemi sürecinin, hemşireliğe bakış açısını olumlu etkilediğini ifade eden katılımcıların HİÖ ve ölçeğin alt maddelerinin puan ortalamalarının, pandemi sürecinin hemşireliğe bakış açısını olumsuz etkilediğini veya kararsız kaldığını belirten katılımcıların HİÖ ve ölçeğin alt maddelerinin puan ortalamalarından anlamlı derecede yüksek olduğu belirlendi ($p < 0,05$). Pandemi sürecinde hemşirelik mesleğine bakış açısının değişmesine neden olarak medya, şahit oldukları örnekler ve hemşire yakınlarını olduğunu söyleyen katılımcıların HİÖ toplam puan ortalamalarının, çevrelerinin ve diğer nedenlerin etkili olduğunu söyleyenlerin HİÖ toplam puan ortalamalarından anlamlı derecede yüksekti ($p < 0,05$). Ancak cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi ve meslek değişkenlerinde anlamlı farklılıklar bulunmadı ($p > 0,05$).

Analiz sonuçlarına göre “genel görünüm” alt boyutu puanında, cinsiyet ($p = 0,012$), eğitim düzeyi ($p = 0,004$) ve “Pandemi süreci, hemşireliğe bakış açınızı nasıl etkiledi?” ($p = 0,000$) değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık tespit edildi ($p < 0,05$). Ortaya çıkan bu anlamlı farklılıklara göre erkek bireylerin puan ortalaması kadın bireylerin puan ortalamasından anlamlı derecede yüksekti. Ortaokul/lise mezunu ile lisans ve üzeri mezunu olan bireylerin puan ortalaması okuryazar bireylerin puan ortalamasından anlamlı derecede yüksekti. Ancak yaş, meslek ve “Pandemi sürecinde hemşirelik mesleğine bakış açınız

değişti ise değiştiren ne oldu?” değişkenlerinde anlamlı farklılıklar bulunmadı ($p > 0,05$).

Analiz sonuçlarına göre “iletişim” alt boyutu puanında, cinsiyet ($p = 0,000$), yaş ($p = 0,013$), eğitim düzeyi ($p = 0,000$), meslek ($p = 0,002$) “Pandemi süreci, hemşireliğe bakış açınızı nasıl etkiledi?” ($p = 0,000$) ve “Pandemi sürecinde hemşirelik mesleğine bakış açınız değişti ise değiştiren ne oldu?” ($p = 0,009$) değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık tespit edildi ($p < 0,05$). Ortaya çıkan bu anlamlı farklılıklara göre, erkek bireylerin puan ortalaması kadın bireylerin puan ortalamasından anlamlı derecede yüksekti. Yaşı 42 ve üzeri olan bireylerin puan ortalaması yaşı 18-25 aralığında olan bireylerin puan ortalamasından anlamlı derecede yüksekti. İlkokul ve ortaokul/lise mezunu olan bireylerin puan ortalaması okuryazar bireylerin ve lisans ve üzeri mezun olan bireylerin puan ortalamasından anlamlı derecede yüksekti. Serbest mesleğe sahip olan bireylerin puan ortalaması memur ve diğer mesleklere sahip olan bireylerin puan ortalamasından anlamlı derecede yüksekti. Pandemi sürecinde hemşirelik mesleğine bakış açısının değişmesine neden olarak çevrelerini söyleyenlerin puan ortalaması medyayı, hemşire yakınlarını ve şahit olunan örnekleri söyleyenlerin puan ortalamasından anlamlı derecede düşüktü.

Analiz sonuçlarına göre “mesleki ve eğitsel nitelikler” alt boyutu puanında, cinsiyet ($p = 0,002$), eğitim düzeyi ($p = 0,006$), “Pandemi süreci, hemşireliğe bakış açınızı nasıl etkiledi?” ($p = 0,023$) ve “Pandemi sürecinde hemşirelik mesleğine bakış açınız değişti ise değiştiren ne oldu?” ($p = 0,000$) değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık tespit edildi ($p < 0,05$). Ortaya çıkan bu anlamlı farklılıklara göre kadın bireylerin puan ortalaması erkek bireylerin puan ortalamasından anlamlı derecede yüksekti. Lisans ve

TABLO 4: Katılımcıların tanıtıcı özelliklerine göre HIÖ ve alt boyutlarına ait puan ortalamalarının karşılaştırılması (n=980).

Tanıtıcı özellikleri		Genel görünüm X±SS	İletişim X±SS	Mesleki ve eğitimsel nitelikler X±SS	HIÖ toplamı X±SS
Cinsiyet	Kadın	15,60±2,147	13,86±3,139	37,65±4,630	67,10±7,580
	Erkek	15,97±2,279	14,87±3,029	36,67±4,817	67,51±7,662
	Test ve anlamlılık	t=-2,514 p=0,012*	t=-4,863 p=0,000*	t=3,089 p=0,002*	t=-0,802 p=0,423
Yaş	(1) 18-25	15,65±2,219	13,95±3,164	37,26±4,639	66,86±7,789
	(2) 26-33	15,82±2,247	14,33±2,988	37,34±4,261	67,49±7,215
	(3) 34-41	15,77±2,272	13,91±3,163	37,31±4,880	66,99±7,676
	(4) 42 ve üstü	15,75±2,099	14,71±3,121	37,39±5,016	67,85±7,494
	Test ve anlamlılık	F=0,279 p=0,841	F=2,638 p=0,013*	F=0,043 p=0,988	F=0,996 p=0,394
Eğitim düzeyi	(1) Okuryazar	14,97±1,954	13,54±3,388	37,06±6,000	65,58±8,959
	(2) İlkokul	15,75±2,138	14,94±3,189	37,38±5,119	68,07±7,608
	(3) Ortaokul/Lise	16,00±2,200	14,81±2,945	36,50±4,946	67,31±7,394
	(4) Lisans ve üstü	15,69±2,225	13,82±3,106	37,75±4,203	67,26±7,472
	Test ve anlamlılık	F=4,534 p=0,004*	F=9,530 p=0,000*	F=4,219 p=0,006*	F=1,750 p=0,155
Meslek	(1) İşsiz	15,00±2,030	13,72±3,251	36,56±5,127	65,28±7,868
	(2) İşçi	15,69±2,464	14,70±3,311	36,51±5,103	66,90±8,255
	(3) Memur	15,88±2,046	14,13±2,954	37,54±4,169	67,55±6,841
	(4) Serbest meslek	15,83±2,329	15,01±2,996	37,02±4,825	67,85±7,576
	(5) Diğer	15,68±2,201	13,92±3,205	37,51±4,854	67,11±7,893
Test ve anlamlılık	F=1,840 p=0,119	F=4,377 p=0,002*	F=1,317 p=0,262	F=1,269 p=0,280	
Pandemi süreci, hemşireliğe bakış açınızı nasıl etkiledi?	(1) Olumlu	15,96±2,168	14,67±2,950	37,51±4,415	68,14±6,997
	(2) Olumsuz	15,45±2,220	13,31±3,211	37,40±5,380	66,15±8,573
	(3) Kararsızım	14,91±2,107	12,89±3,360	36,35±5,268	64,15±8,395
Test ve anlamlılık	F=16,047 p=0,000*	F=28,149 p=0,000*	F=3,780 p=0,023*	F=19,492 p=0,000*	
Pandemi sürecinde hemşirelik mesleğine bakış açınız değişti ise değiştiren ne oldu?	(1) Medya	15,77±2,161	14,47±3,261	36,88±4,648	67,12±7,364
	(2) Hemşire yakınlarım	15,98±2,245	14,46±3,038	38,39±4,372	68,82±7,534
	(3) Çevre	15,36±2,254	13,55±3,292	36,83±5,339	65,74±8,251
	(4) Şahit olunan örnekler	15,80±2,121	14,23±2,831	37,83±4,348	67,85±7,022
	(5) Diğer	15,37±2,511	13,37±3,264	34,80±4,671	63,53±8,970
Test ve anlamlılık	F=2,098 p=0,079	F=3,419 p=0,009*	F=6,424 p=0,000*	F=5,916 p=0,000*	
Yaş	r değeri	0,050	0,119	0,000	0,064
	p değeri	0,116	0,000*	0,999	0,047*

*p<0,05; r: Pearson korelasyon; t: Bağımsız gruplar t-testi; F: Tek yönlü varyans analizi; HIÖ: Hemşirelik İmajı Ölçeği; SS: Standart sapma.

üzeri mezun olan bireylerin puan ortalaması ortaokul/lise mezunu olan bireylerin puan ortalamasından

dan anlamlı derecede yüksekti. Pandemi sürecinde hemşirelik mesleğine bakış açısının değişmesine

neden olarak hemşire yakınlarını söyleyenlerin puan ortalaması diğer gruplardaki bireylerin puan ortalamasından anlamlı derecede yüksekti. Ayrıca pandemi sürecinde hemşirelik mesleğine bakış açısının değişmesine neden olarak şahit olunan örnekleri söyleyenlerin puan ortalaması diğer nedenleri söyleyen bireylerin puan ortalamasından anlamlı derecede yüksekti. Ancak yaş ve meslek değişkenlerinde anlamlı farklılıklar bulunmadı ($p>0,05$).

Tabloya göre yaş ile ölçeğin toplamı arasında pozitif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edildi ($r=0,064$; $p=0,047$). Son olarak yaş ile “iletişim” alt boyutu arasında pozitif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edildi ($r=0,199$; $p=0,000$). Bu sonuçlara göre araştırmaya katılan bireylerin yaşları arttıkça hemşirelik imajı da artmaktadır.

TARTIŞMA

Bu çalışma, COVID-19 pandemi sürecinde toplumun hemşirelik imajının ve ilişkili faktörlerin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirildi. Çalışmada katılımcıların %70,3'ünün pandemi sürecinin, hemşireliğe bakış açısını olumlu etkilediğini ifade ettikleri ve katılımcıların hemşirelik imajının olumlu olduğu belirlendi. Bununla birlikte yapılan analiz sonuçlarına göre pandemi sürecinin, hemşireliğe bakış açısını olumlu etkilediğini ifade eden katılımcıların HİÖ ve ölçeğin alt maddelerinin puan ortalamalarının, pandemi sürecinin hemşireliğe bakış açısını olumsuz etkilediğini veya kararsız kaldığını belirten katılımcıların HİÖ ve ölçeğin alt maddelerinin puan ortalamalarından anlamlı derecede yüksek olduğu belirlendi ($p<0,05$). Karadeniz ve ark.nın yaptıkları çalışmanın çıktılarını bu bulguyu destekler niteliktedir. Karadeniz ve ark.nın yaptıkları çalışma, pandemide hemşirelerin mesleki imaj algısını ve etkileyen faktörleri belirlemek amacı ile 717 hemşire ile yapılmış ve pandemi döneminde hemşirelerin mesleki imaj algısını etkileyen faktörler arasında pandemi sürecinde çalışma nedeni ile özel hissetme, pandemi sürecinde toplumun hemşirelik mesleğine bakış açısının olumlu yönde değiştiğini düşünme ve toplumun manevi desteğini hissetme gibi faktörlerin yer aldığı belirlenmiştir.²¹ Konu ile ilgili yapılan başka bir çalışmada pandemi sürecinde toplumdaki hemşirelik imajı puan ortalamalarının önceki çalış-

malara göre pozitif yönde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.²² Bu çalışmalardan farklı olarak 398 katılımcı ile yapılan bir çalışmada, katılımcıların hemşirelik imajı puan ortalamalarının; pandemi öncesi $43,6\pm 8,1$, pandemi sırasında ise $43,4\pm 8,7$ olduğu; pandemi sırasında toplumdaki hemşirelik imajının pandemi öncesine göre anlamlı düzeyde olmasa da azaldığı belirlenmiştir.²³

Roth ve ark. tarafından Almanya'da 4 farklı hastanede 21 hemşireyle yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmış ve hemşireleri mesleği bırakmayı düşünmeye itebilecek faktörler arasında sınırlı kariyer beklentileri, kuşaksal engeller, hemşireliğin kamudaki zayıf imajı ve işyeri baskılarının yer aldığı belirtilmiştir.²⁴ Literatürde düşük toplumsal hemşirelik imajının, ciddi hemşire açığı, hemşirelik mesleğine ilgi eksikliği, mesleğin kamusal imajı ile başarı arasında algılanan uyumsuzluk nedeniyle iş tanımı stresi ve politika oluşturma ve karar verme kapasitesinde düşük görünürlük gibi olumsuz sonuçlarından bahsedilmektedir.²⁵ Bununla birlikte medyanın imajda önemli bir rolü olduğu belirtilmiştir. Pandemi öncesine kadar genelde medyanın, hemşirelerin sorunlarına ve başarılarına yeterince yer vermediği ve medyada hemşireler, sağlık ekibinin lideri veya kilit üyesi olarak görülmediği ve dolayısı ile medyanın, hemşirelerin teknik ve akademik yetkinliklerine ve tedavideki doğrudan rollerine rağmen, hasta bakımındaki nitelikleri ve rolleri hakkında yeterince bilgi sahibi olmadığı belirtilmektedir.²⁵ Her kıtayı temsil eden (Kanada, Güney Amerika İngiltere, Yeni Zelanda, Avustralya, Afrika, Nijerya ve Çin gibi) medya kuruluşlarından konuyla ilgili manşetlerin analiz edildiği bir çalışmada mevcut krizde hemşirelerin riskli çalışma koşullarını ve önemi, hemşirelerin yaptığı kişisel fedakârlığı vurgulandığı belirtilmiştir.¹⁵ İtalya'da yapılan bir araştırmada, hemşirelerin sosyal medyadaki pandemi ile ilgili paylaşımları incelenmiş ve belirlenen temalardan biri de “hemşirelerin toplumdaki imajının iyileştirilememesi” olduğu belirtilmiştir.²⁶ Literatürde pandemi sürecinde hemşirelerin aileleri ile teması olmadan 7/24 ön saflarda görevlerini yerine getirmeleri ve bunun sosyal medyada sıklıkla yer almasının toplumun hemşirelik imajını pozitif yönde etkilediği belirtilmektedir.²²

Bu çalışmada pandemi sürecinde, katılımcıların hemşirelik mesleğine bakış açısının değişmesine neden olarak gösterdikleri faktörler arasında ilk sırada medya (%35,3) yer almış ve bunu sırası ile şahit olunan örnekler (%25,9), çevre (%18,4), hemşire yakınlarının olması (%17,3) ve diğer faktörler (%3,1) takip etmiştir. Yapılan analizlerde pandemi sürecinde hemşirelik mesleğine bakış açısının değişmesine neden olarak medya, şahit oldukları örnekler ve hemşire yakınlarını olduğunu söyleyen katılımcıların HİÖ toplam puan ortalamalarının çevrelerinin ve diğer nedenlerin etkili olduğunu söyleyenlerin HİÖ toplam puan ortalamalarından anlamlı derecede yüksekti ($p<0,05$). Ancak cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi ve meslek değişkenlerinde anlamlı farklılık elde edilmemiştir ($p>0,05$). Benzer bulgular elde edilen bir çalışmada katılımcıların orta düzeyde olumlu hemşirelik imajına sahip oldukları ve imajın, COVID-19 geçirmiş olma durumundan ve COVID-19 pandemisi öncesi ve sonrası bakış açısından etkilendiği ancak yaş, cinsiyet, gelir düzeyi, uzun süre yaşanan yer, mezun olunan lise, fakülte ve çevrede tanıdık hemşire olması değişkenlerinin etkilenmediği sonucuna ulaşılmıştır.¹

Bu çalışmada, HİÖ'nün alt boyutları olan "mesleki ve eğitsel nitelikler", "genel görünüm" ve "iletişim" alt boyutları ile ayrı ayrı cinsiyet, eğitim düzeyi "Pandemi süreci, hemşireliğe bakış açınızı nasıl etkiledi?" değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık tespit edildi. Buna göre erkek bireylerin hemşirelik imajı puan ortalaması kadın bireylerin hemşirelik imajı puan ortalamasından, ortaokul/lise mezunu ile lisans ve üzeri mezunu olan bireylerin puan ortalaması, okuryazar bireylerin puan ortalamasından anlamlı derecede yüksekti. Eğitim düzeyi yüksek olan bireylerin ölçeğin alt boyutlarının puan ortalamalarının yüksek bulunması, eğitim düzeyi arttıkça farkındalığında artması ile ilgili olabilir. Bu bulgulardan farklı olarak Kuşlu ve ark.nın yaptıkları bir çalışmada, katılımcıların eğitim düzeyi arttıkça hemşirelik imajının azaldığı tespit edilmiştir. Özellikle pandemi döneminde hemşirelerin mesleki ve eğitimsel özelliklerinin pandemi öncesine göre küçük bir farkla da olsa daha az olduğu görülmüştür. Kuşlu ve ark. bu bulguyu, katılımcıların eğitim düzeyi arttıkça hemşirelik hizmetlerinden beklentilerin de artmasıyla açıklamıştır.²³ Buyukbayram ve Aksoy, 1.020 kişi ile

yaptıkları bir çalışmada, pandemi döneminde katılımcıların hemşirelik imajının olumlu yönde olduğu katılımcıların cinsiyete göre HİÖ genel görünüm ve iletişim alt boyutu puan ortalamaları arasında, medeni durum, eğitim düzeyi, mesleği, çalışan hemşire yakınına göre HİÖ toplam ve alt boyut puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu saptamıştır.²²

Bu çalışmaya benzer olarak Buyukbayram ve Aksoy, erkeklerin HİÖ genel görüş ve iletişim alt ölçek puanlarının kadınlara göre daha yüksek olduğunu bulmuştur. Bu bulgunun hemşirelik mesleğine erkeklerin de dâhil olmaya başlamasının erkeklerin hemşirelik imajını olumlu yönde etkilemesinin bir sonucu olabileceği düşünülmektedir.²²

Yapılan çalışmalarda sosyodemografik özellikler açısından bulguların farklılık göstermesi, hemşirelik imajının bireysel özelliklere göre değişim göstermesinin ya da farklı örneklem ile çalışılmasının bir sonucu olabilir.

ÇALIŞMANIN SINIRLILIKLARI

Çalışmaya yalnızca çevrim içi olarak ulaşılabilen bireylerin katılmış olması ve kartopu örnekleme yönteminin kullanılması bu çalışmanın sınırlılıklarıdır.

SONUÇ

Katılımcıların hemşirelik imajının olumlu olduğu ve hemşirelik mesleğine bakış açılarının değişmesinde medya, bir hemşire yakınının olması ve şahit olunan örneklerin etkili olduğu söylenebilir. Bu çalışmanın bulguları ve yapılan çalışmalar doğrultusunda pandemi hemşirelik imajının olumlu algılanması, hemşirelerin gösterdiği fedakârlık ve performanslarının katkısı olduğu; hemşireliğin bağımsız işlevi olan profesyonel bir meslek olduğu toplum tarafından tam olarak anlaşılmadığı düşünülmektedir. Bu bağlamda medya ve sağlık hizmetlerinin hemşirelik mesleğini tam olarak anlaşılmasına ve doğru aktarılmasına yönelik çabaları gerekmektedir.

Finansal Kaynak

Bu çalışma sırasında, yapılan araştırma konusu ile ilgili doğrudan bağlantısı bulunan herhangi bir ilaç firmasından, tıbbi alet, gereç ve malzeme sağlayan ve/veya üreten bir firma veya herhangi bir ticari firmadan, çalışmanın değerlendirme sürecinde, çalışma

ile ilgili verilecek kararı olumsuz etkileyebilecek maddi ve/veya manevi herhangi bir destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması

Bu çalışma ile ilgili olarak yazarların ve/veya aile bireylerinin çıkar çatışması potansiyeli olabilecek bilimsel ve tıbbi komite üyeliği veya üyeleri ile ilişkisi, danışmanlık, bilirkişilik, herhangi bir firmada çalışma durumu, hissedarlık ve benzer durumları yoktur.

Yazar Katkıları

Fikir/Kavram: Selver Bezgin; **Tasarım:** Selver Bezgin, Gamze Soycan; **Denetleme/Danışmanlık:** Selver Bezgin; **Veri Toplama ve/veya İşleme:** Gamze Soycan, Selver Bezgin; **Analiz ve/veya Yorum:** Gamze Soycan, Selver Bezgin; **Kaynak Taraması:** Selver Bezgin, Gamze Soycan; **Makalenin Yazımı:** Selver Bezgin; **Eleştirel İnceleme:** Selver Bezgin, Gamze Soycan; **Kaynaklar ve Fon Sağlama:** Selver Bezgin.

KAYNAKLAR

- Engin E, Güler G, Şimşek M, Polat N, Dağlı B. COVID-19 pandemisi döneminde üniversite öğrencilerinin hemşirelik mesleğine yönelik imaj algısı ve ilişkili faktörler: kesitsel bir araştırma [University students' image perception and related factors towards the nursing profession during the COVID-19 pandemic period: a cross-sectional research]. *Türkiye Klinikleri Journal of Nursing Sciences*. 2022;14(4):1099-106. doi: 10.5336/nurses.2022-89213
- Kartal H, Kantek F. Yönetici hemşirelerde Hemşirelik İmajı Ölçeğinin psikometrik özelliklerinin incelenmesi [Examination of psychometric characteristics of the Nursing Image Scale among nurse managers]. *Bakırköy Tıp Dergisi*. 2018;14:190-7. doi: 10.5350/BTDMJB.20170322030251
- Sheng Q, Zhang X, Wang X, Cai C. The influence of experiences of involvement in the COVID-19 rescue task on the professional identity among Chinese nurses: a qualitative study. *J Nurs Manag*. 2020;28(7):1662-9. PMID: 32770772; PMCID: PMC7436396.
- ICN [Internet]. [Cited: June 26, 2021]. More than 600 nurses die from COVID-19 worldwide. 2020. Available from: <https://www.icn.ch/news/more-600-nurses-die-covid-19-worldwide>
- ICN [Internet]. [Cited: June 26, 2021]. Protecting nurses from COVID-19 a top priority: a survey of ICN's. 2020. Available from: <https://www.icn.ch/news/new-icn-report-shows-governments-are-failing-prioritize-nurses-number-confirmed-covid-19-nurse>
- Mohamed AG. Work-related assaults on nursing staff in Riyadh, Saudi Arabia. *J Family Community Med*. 2002;9(3):51-6. PMID: 23008680; PMCID: PMC3430167.
- Alasiri SF, Kalliecharan R. Strengthening nurses clinical leadership in Saudi Hospitals. *Journal of Nursing and Health Science*. 2019;8(1):55-64. doi: 10.9790/1959-0801095564
- WHO [Internet]. *Nursing Now*, 2018. [Erişim tarihi: 12.04.2020]. Erişim linki: <http://www.who.int/mediacentre/events/2018/nursing-now/en/> (Linke erişim sağlanamamaktadır, kaynağa direkt ulaşılacak link eklenerek erişim tarihi güncellenmelidir.)
- T.C. Sağlık Bakanlığı. *Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2018*. Erişim tarihi: 26 Haziran 2021. Erişim linki: https://dosyasb.saglik.gov.tr/Eklenti/36134_siy2018trpdf.pdf?0
- WHO (2020). World Health Organization. State of the World's Nursing Report – 2020. [Erişim tarihi: 26.06.2021]. Erişim linki: <https://www.who.int/publications/i/item/nursingreport-2020> (Linke erişim sağlanamamaktadır, kaynağa direkt ulaşılacak link eklenerek erişim tarihi güncellenmelidir.)
- Mo Y, Deng L, Zhang L, Lang Q, Liao C, Wang N, et al. Work stress among Chinese nurses to support Wuhan in fighting against COVID-19 epidemic. *J Nurs Manag*. 2020;28(5):1002-9. PMID: 32255222; PMCID: PMC7262235.
- Smith GD, Ng F, Ho Cheung Li W. COVID-19: emerging compassion, courage and resilience in the face of misinformation and adversity. *J Clin Nurs*. 2020;29(9-10):1425-8. PMID: 32155302; PMCID: PMC7166833.
- Şenol Çelik S, Atlı Özbaş A, Çelik B, Karahan A, Bulut H, Koç G, et al. COVID-19 pandemi süreci: Türk hemşireler derneği [The COVID-19 pandemic: Turkish nurses association]. *Koç Üniversitesi Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*. 2020;20(2):17-23. doi: 10.26650/kuje.2020.20.2.17-23. https://jag.journalagenc.com/jern/pdfs/JERN_17_3_279_283.pdf
- Şenol Çelik S, Bulut H, Karahan A, Özbaş AA, Koç G, Annak İM, et al. Hemşirelerin COVID-19 pandemi sürecindeki deneyimleri [Experiences of nurses in COVID-19 pandemic]. *Journal of General Health Sciences*. 2023;5(2):161-77. <https://doi.org/10.51123/jgehes.2023.83>
- Bennett CL, James AH, Kelly D. Beyond tropes: towards a new image of nursing in the wake of COVID-19. *J Clin Nurs*. 2020;29(15-16):2753-5. PMID: 32445608; PMCID: PMC7283815.
- Garcia R. Has COVID-19 changed the public perception of nursing? 2020. Cited: June 26, 2021. Available from: <https://www.open.edu/openlearn/health-sports-psychology/public-health/has-covid-19-changed-the-public-perception-nursing>
- TÜİK [Internet]. [Erişim tarihi: 10 Haziran 2021]. Nüfus ve Konut Sayımı, 2021. Erişim linki: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Population-and-Housing-Census-2021-45866>
- Yazıcıoğlu Y, Erdoğan S. *SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Geliştirilmiş 2. Baskı. Ankara: Detay Yayıncılık; 2014.
- Çınar Ş, Demir Y. Toplumdaki hemşirelik imajı: bir ölçek geliştirme çalışması [Nursing image in community: a scale development study]. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*. 2009;12(2):24-33. https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunihem/issue/2645/34024#article_cite
- Tabachnick BG, Fidell LS. *Using Multivariate Statistics*. 6th ed. Boston: Pearson; 2013.
- Karadeniz H, Durmuş A, Gündüz CS, Bilgiç G, Can Gürkan ÖS. COVID-19 pandemisinin hemşirelerin mesleki imaj algısına etkisi [The effect of the COVID-19 pandemic of the professional image perception of nurses]. *Balıkesir Health Sciences Journal*. 2022;11(2):255-61. <https://doi.org/10.53424/balikesirsbd.1022453>
- Buyukbayram Z, Aksoy M. Investigating the image of the profession of nursing in the society in the COVID-19 pandemic process: a cross-sectional study. *BAUN Health Sci J*. 2022;11(3):354-60. <https://doi.org/10.53424/balikesirsbd.1001207>
- Kuşlu S, Ayar D, Aksu Ç, Çakı B. The effect of coronavirus pandemic on the nursing image in the society. *Eurasian JHS*. 2022;5(3):1-11. doi: 10.53493/avryasyasbd.1014512
- Roth C, Wensing M, Breckner A, Mahler C, Krug K, Berger S. Keeping nurses in nursing: a qualitative study of German nurses' perceptions of push and pull factors to leave or stay in the profession. *BMC Nurs*. 2022;21(1):48. PMID: 35193561; PMCID: PMC8863506.
- Kumar M. Nursing as a profession beyond tropes of the image among public, media, and the identity crisis: a discussion paper. *International Journal of Science and Healthcare Research*. 2021;6(2):53-7. doi: 10.52403/ijshr.20210411
- Fontanini R, Visintini E, Rossetini G, Caruzzo D, Longhini J, Palese A. Italian nurses' experiences during the COVID-19 pandemic: a qualitative analysis of internet posts. *Int Nurs Rev*. 2021;68(2):238-47. PMID: 33730760; PMCID: PMC8250969.